L-APOKALISSI (1)

Fr Charles Buttigieg

"Li Hu, u li Kien, u li għad irid Jiġi" (Apokalissi 4:8)

Introduzzjoni Ġenerali dwar il-Ktieb tal-Apokalissi

Il-kelma 'Apokalissi' (bil-grieg: 'apokalupsis') li biha jibda l-ktieb fil-vers 1: "Apokalupsis Iesou Christon", ġejja mill-grieg 'apo' li tfisser 'quddiem' jew 'oriġini ta' xi ħaġa' u 'kalupsis' mill-verb 'kalupto' li jfisser 'taħbi' jew 'xi ħaġa moħbija', u għalhekk il-kelma 'apokaluptein' tfisser 'toħroġ fil-beraħ, għall-manifestazzjoni dak li hu moħbi', 'tikxef il-verita' u għalhekk 'rivelare', 'manifestare qualcosa che era nascosta', 'svelamento di qualche cosa che e' nascosto e viene reso chiaro'. Din ir-rivelazzjoni (fis-singular) fl-Apokalissi teħtieġ li sseħħ malajr 'ha dei genesthai en tachei' kif naraw f'1:1-3: "Ir-Rivelazzjoni ta' Ġesù Kristu li tahielu Alla biex jgħarraf lill-qaddejja tiegħu b'dak li għandu jiġri ma jdumx. Alla bagħat lill-anġlu tiegħu jfissirha lill-qaddej tiegħu Ġwanni, li kien xhud tal-kelma ta' Alla u tax-xhieda mogħtija minn Ġesù Kristu, u ta' kulma ra b'għajnejh. Hieni dak li jaqra u dawk li jisimgħu l-kliem ta' din il-profezija u jħarsu dak li hemm miktub, għax iż-żmien qorob!" (ara ukoll Ġwanni 3:14; 'erchomai tachy', 'I will come soon', imminenza, kuntest eskatoloġiku iktar milli wieħed temporali, ara ukoll Luqa 18:8). Il-verb 'erchomai' insibuh 36 darba fi 12-il forma differenti fl-Apokalissi - kif magħruf il-ktieb fil-Vulgata u fil-lingwi latini.

F'dan is-sens għandna misteru ('mysterion', 4 darbiet fl-Apokalissi, 3 darbiet fis-sinottiċi u 21 darba f'San Pawl, bl-aramajk - 'raza) bħala realtà immensa u dinamika li tiġi mikxufa bil-mod il-mod , tikxef bil-mod is-sigriet (skont A. Solignac "l'involto nel

silenzio, poi annunciato e svelato". ara Mark 4:22: "Għax ma hemm xejn moħbi jekk mhux biex jingħaraf, u xejn ma hu mistur jekk mhux biex jinġieb għad-dawl"). U għalhekk dan is-sens ta' misteru fil-ktieb joħloq kurżita' u avventura fl-istess ħin. Il-misteru huwa dak ta' Kristu, il-Ħaruf. Għalhekk fil-ktieb hemm ħafna elementi u rikkezzi moħbija bħal: spiritwalita' għolja, temi teoloġiċi, simboliżmu u viżjonijiet ('hosa eiden', bl-ebrajk: 'marot'n).

Huwa l-ktieb tar-Rivelazzjoni (kif magħruf fil-lingwi anglosassoni; mil-latin: 'revelare'), fil-fatt dan hu l-isem proprju tal-ktieb "Rivelazzjoni ta' Ġwanni". Fil-fatt fil-kodiċi unċjali (ittri kapitali) l-'Codex Sinaiticus' tar-raba' seklu, fil-'Codex Alexandrinus' tal-ħames seklu, u fil-'Codex Ephraemi' tal-ħames seklu, it-titlu huwa 'Rivelazzjoni ta' Ġwanni'. L-Apokalissi ma jinsabx fil-'Codex Vaticanus' u fil-verżjoni tal-'Peshitta' tal-ħames seklu. Il-knisja kopta ortodossa taqra l-ktieb kollu tal-Apokalissi fil-Lejl tal-Apokalissi jew il-Ġimgħa l-Kbira. Iżda ma huwiex użat fil-liturġija ortodossa.

Għalhekk il-ktieb jittratta dwar rivelazzjoni ta' mhux sempliċiment xi ħaġa, imma rivelazzjoni tal-Misteru, ir-rivelazzjoni li hi Persuna, hija Ġesu' li jmexxi l-istorja tad-dinja, Kristu l-bidu u t-tmiem: "Għax jeħtieġ li hu jsaltan sa ma jqiegħed l-għedewwa kollha taħt riġlejh" (1 Korintin 15:25). Skont K. De Wall: "John scans the whole of history, from pre-creation to the new creation, and outlines all the twists and turns in this cosmic saga between good and evil."

Dan l-aħħar ktieb tal-Bibbja miktub minn San Ġwann l-Evanġelista għas-sena 95 A.D. (fl-aħħar ta' Domizjanu) u għalhekk jagħmel parti mill-'Corpus Ioanneum', huwa ktieb ta' valur teoloġiku kbir, b'kunċetti teoloġiċi u viżjonijiet dwar dak li ġej u dak preżenti. Huwa ktieb bi ħsibijiet għoljin ħafna u b'ħafna viżjonijiet fejn insibu iktar minn sittin viżjoni. Kristu mela huwa ċ-ċentru ta' din l-istorja tas-salvazzjoni, fejn naraw lil Kristu li qiegħed fuq il-lemin tal-Missier u s-saltna tiegħu hija rebbieħa għal dejjem, mhux iżjed bħall-imperatur u l-imperu Ruman: "Imbagħad il-ġusti jsiru jiddu bħax-xemx fis-saltna ta' Missierhom" (Mattew 13:43).

L-awtur iqis lilu nnifsu bħala profeta: "U rajt anġlu ieħor ta' saħħa kbira nieżel mis-sema, bi sħaba madwaru, qawsalla fuq rasu, wiċċu qisu x-xemx, saqajh donnhom kolonni tan-nar" (10:1). L-Ispirtu (insibuha 14-il darba fl-Apokalissi) fil-ktieb huwa meqjuż bħala dak profetiku (l-oraklu profetiku – bl-ebrajk: 'koh 'amar' – bil-grieg 'tade legei'): "U jiena nżilt f'riġlejh quddiemu u nxtħett nagħtih qima; iżda hu qalli: "Hekk le! Jiena qaddej bħalek u bħal ħutek li għandhom ix-xhieda ta' Ġesù. Il-qima lil Alla tagħtiha." Għax ix-xhieda ta' Ġesù hi l-ispirtu tal-profezija" (Apok 19:10). Hawnhekk Lancellotti jgħid li l-Apokalissi huwa superjuri għall-mudelli l-oħra apokrifi, mhux biss għall-fatt kristjan, imma wkoll għall-ispirtu li hemm fih. F'1:9: "Jiena, Ġwanni, ħukom u sieħeb tagħkom fit-taħbit u fis-saltna u fis-sabar ma' Ġesù, jien sibt ruħi fil-gżira jisimha Patmos minħabba l-Kelma ta' Alla u x-xhieda ta' Ġesù", naraw li l-awtur jikteb li rċieva dawn ir-rivelazzjonijiet kollha f'mument ta' estasi ('egenomenenpneumatisi') fuq il-gżira ta' Patmos (fiha biss 45 km kwadri; Għawdex fih 67 km kwadri u Malta fiha 316 km kwadri), sabiex juri konsolazzjoni lill-komunitajiet waqt il-persekuzzjonijiet u li Alla jintervjeni u ma jħallix id-dinja taħt il-qawwiet tal-ħażen. Huwa jindirizza din l-opra lis-seba' knejjes ta' l-Asja (differenti minn dawk li jsemmi San Injazju ta' Antijokja fejn jikteb fost l-oħrajn, lir-Rumani,

lil Magnesja u lil Trallja; għandek ukoll oħrajn bħal Ġerapoli f'Kolossin 4:13, Kolossi f'Kolossin 1:2 u Troas f'2 Korintin 2:12); u jixtiqilhom il-grazzja u s-sliem (ara 1:4). Fuq kollox huwa miktub sabiex jiġi moqri u mfisser fl-assemblea liturġika kif naraw mill-bosta sejħat kontinwi liturġiċi li nsibu fil-ktieb.

Bħall-ittra ta' Ġuda u ta' Ġakbu, l-awtur iqis lilu nnifsu bħala qaddej u qatt ma jsejjaħ lilu nnifsu bħala appostlu, kif jagħmel Pietru fl-ittri tiegħu. Erba' darbiet jgħid li huwa fl-Ispirtu 'en pneumati' f'1:10; 4:2; 17:3 u 21:10: "U ħadni fl-ispirtu fuq muntanja kbira u għolja, u wrieni l-Belt il-Qaddisa, Ġerusalemm, nieżla mis-sema mingħand Alla" ('pneuma' insibuha 24 darba fil-ktieb).

Kemm San Ġustinu li għex xi żmien ġewwa Efesu (miet 165 A.D.), Teofilu ta' Antijokja (miet 185), San Irinew ta' Lyons (miet 202), Melito isqof ta' Sardis (miet 180), Klement ta' Lixandra (miet 215), Tertulljanu (miet 230), Ippolitu ta' Ruma (miet 235), Oriġene (miet 253), Ċiprijan ta' Kartaġni (miet 258), Victorinus ta' Pettau (isqof ta' Poetouio fil-Pannonja ta' Fuq, illum Ptuj fis-Slovenja, miet fis-sena 303 taħt Djoklezjanu), Metodju ta' Olympus (miet 311), San Atanasju (miet 373), San Efrem (miet 373), San Ilarju (miet 368), San Bażilju (miet 379), u San Ambroġġ (miet 397), kollha jiktbu li Ġwanni l-appostlu huwa l-awtur tal-ktieb. Il-ktieb ukoll jinsab fil-kanoni Muratorjan tat-2 seklu. San Ġustinu jgħid: "Ukoll kien hemm fostna ċertu raġel jismu Ġwanni, wieħed mill-Appostli ta' Kristu, fir-rivelazzjoni li kellu ħabbar l-elf sena". Irinew (li kien dixxiplu ta' San Polikarpu u li dan kien dixxiplu ta' Ġwanni) jikteb: "Ġwanni dixxiplu tal-Mulej, fl-Apokalissi..."; waqt li Klement ta' Lixandra jikteb: "kif jgħid Ġwanni fl-Apokalissi".

Papija isqof ta' Ġerapoli (c. 100 A.D., li ra lil Ġwanni), skont G. Maier jgħid: "… considero l'Apocalisse come un'opera di Giovanni, apostolo e figlio di Zebedeo, che nell'Asia Minore veniva chiamato il Presbitero". Għalhekk it-tradizzjoni l-iktar antika żżomm lil Ġwanni l-appostlu bħala l-awtur u din hija 'la sola ipotesi solida' kif isostni R. Schnackenburg. C.G. Flegg tikteb: "A highly powerful argument confirming the apostolic authorship of the Apocalypse is the pastoral authority with which it is introduced and concluded. Surely, only an apostle would express such authority to the seven Churches of Asia". Is-Sinodu ta' Kartaġni fis-sena 397 jgħid b'mod ċar li l-awtur tal-Apokalissi huwa San Ġwann l-Evanġelista. L-Apokalissi huwa msejjaħ 'dewterokanoniku', għaliex kien aċċettat bħala kanoniku aktar tard. Dan il-ktieb ma kienx ġie milqugħ mal-ewwel mill-knisja tal-Lvant. Fil-fatt dan il-ktieb ma nsibuhx imniżżel la fil-lista ta' Ċirillu ta' Ġerusalemm (c. 350), la fil-Kanoni ta' Lawdiċeja u ta' Antijokja u lanqas fil-lista ta' San Girgor ta' Nażjanzenu. Krisożtmu, Teodoru ta' Mopswestja u Teodoretu ma jaċċetawhx. Mis-seklu 6 'il quddiem id-dubji fil-knisja griega bdew jonqsu u l-Apokalissi ġie milqugħ ukoll fil-kanoni grieg u bil-mod il-mod ġie fil-linja oċċidentali. F. Nietzsche ra l-Apokalissi b'mod mill-iktar żbaljat meta qal: "as the most obscene of all written outbursts, which has revenge on its conscience".

Swete jara rabta unika mal-evanġelju ta' San Ġwann bl-użu tal-preposiżżjoni 'meta' wara l-verbi 'lalein' u 'peripatein'; u 'ek' (out of) wara l-verbi 'zozein' u 'terein': "The balance of the evidence is perhaps in favour of some such relationship between the two writings. This probability is increased when we compare them from the point of view of their grammatical tendencies. There is a considerable number of unusual constructions common to the two books. The bearing of this evidence on the question of

authorship creates a strong presumption of affinity between the fourth Gospel and the Apocalypse in spite of their great diversity both in language and in thought" (ara Ġw 1:1 u Apok 19:13; Ġw 1:29 u Apok 5:6; Ġw 3:36 u Apok 22:17; Ġw 6:63 u Apok 11:11; Ġw 10:18 u Apok 2:27; u Ġw 20:12 u Apok 3:4: "Madankollu f'Sardi għandek ftit uħud li ma tebbgħux ilbieshom; huma għad jimxu miegħi lebsin l-abjad, għax jistħoqqilhom").

Il-ktieb tal-Apokalissi fih 22 kapitlu, 404 vers u madwar 10,000 kelma. Il-ġeneru letterarju tal-ktieb hija l-apokalittika, u għalhekk tagħmel minn dan il-ktieb bħala wieħed profetiku fil-Ġdid Testment li fih kliem ta' profezija ('tous logous tes propheteias', il-kelma 'propheteia' insibuha 7 darbiet fil-ktieb: 1:3; 11:6; 19:10; 22:7, 10, 18 "la profezia di questo libro", 19 "questa profezia"); bħalma Alla fl-Antik Testment jagħraf is-sigrieti tiegħu permezz tal-profeti li jagħrfu s-sigrieti moħbija ta' Jahweh. Huwa l-uniku ktieb profetiku tal-Ġdid Testment b'rabta pero' mal-apokalittika ġudajka bħal Danjel – 200 Q.K.; bħal Enok – 164 Q.K.; Ġubilej – 150 Q.K.; l-Orakli Sibillini – 150 Q.K.; Testment tat-12-il Patrijarka – 200 Q.K.; l-Assunzjoni ta' Mosè - 30 W.K.; Apokalissi ta' Abraħam - 100 W.K. u l-Ħajja ta' Adam u Eva – 50 W.K.). Hemm ukoll il-kotba tal-profeti Isaija (24:27), Ġoel, Żakkarija (kapitlu 9) u Eżekjel (kapitlu 37) li fihom wkoll siltiet tal-apokalittika. Hemm ukoll is-salmi 44; 68; 74; 79; 137 u l-ktieb tal-Lamentazzjonijiet li jirriflettu ukoll dan il-ġeneru letterarju. Il-kapitli minn 25 sa 27 ta' Isaija jissejħu 'l-apokalissi l-kbir', waqt li f'Isaija 34-35 għandna 'l-apokalissi ż-zgħir'. Xi testi apokalittiċi fil-G.T. huma Mattew 24:1-44; Mark 13:1-31; Luqa 17 u 21:5-36 meqjusin bħala l-apokalissi sinottika. F'San Pawl siltiet apokalittiċi huma 1 Tessalonkin 4:16-17; 1 Tess 5; 2 Tess 2:1-12 u 1 Kor 15:20-28. Wara l-era biblika, nkitbu diversi kitbiet apokalittici. Din il-kitba apokalittika damet madwar sitt seklu mit-tieni seklu Q.K. sar-raba' seklu

W.K. Din il-kitba turi fuq kollox viżjoni duwalistika, tensjoni eskatoloġika u l-istennija Messjanika u mhux xi 'zombie apocalypse'. Fost l-apokalittika apokrifa nsibu ukoll: id-Dokument ta' Damasku f'Qumran, l-Apokalissi ta' Baruk, ta' Adam, l-Apokalissi ta' Elija l-profeta, ta' Esdra; u dak ta' Sofonija, l-apokalissi ta' Żakkarija, l-apokalissi ta' Salatjel, l-Apokalissi ta' Pietru (tas-sena 130) u dak injostiku, l-Apokalissi ta' Pawlu (tas-sena 380) u dak Kopt ta' Pawlu, ta' Ġakbu, l-Ewwel Apokalissi ta' Ġakbu, iż-żewġ apokalissi tal-Madonna, l-Apokalissi ta' Tumas, l-Apokalissi ta' Stiefnu, u l-Apokalissi tal-Psewdo Metodju,

L-iskop ta' din il-letteratura apokalittika li oriġinat fi żmien tal-persekuzzjoni li sofrew il-Makkabej speċjalment fi żmien Antijokju Epifanju IV hu t-tmiem ta' l-istorja ta' din id-dinja u l-ħajja li ġejja mpittra taħt simboliżmu u viżjonijiet (simboliżmu antropoloġiku, kożmiku, terjomorfiku, kromatiku u aritmetiku). Dwar dan Bauckham jikteb: "John was writing what he understood to be a work of prophetic scripture the climax of prophetic revelation, which gathered up the prophetic meaning of the Old Testament scriptures and disclosed the way in which it was being and was to be fulfilled in the last days". Għal R.E. Brown l-viżjoni apokalittika timplika: "a cosmic transformation that will result in a transition from this world to a world or era to come and a divine judgement on all"; waqt li M.J. Gorman jikteb: "apocalyptic literature expresses and creates hope by offering scathing critique of the oppressors, passionate exhortations to defiance, and unfailing confidence in God's ultimate defeat of the present evil". Skont J.J. Collins: "Apocalypse is a genre of revelatory literature with a narrative framework, in which a revelation is mediated by an otherworldly being to a human recipient, disclosing a transcendent reality which is both temporal, insofar as it envisages eschatological salvation, and spatial insofar as it involves another, supernatural world." Għalhekk mela l-kuntest ġenerali ta' l-apokalittika hu żmien ta' tbatija u ta' persekuzzjoni u allura r-rivelazzjoni ddur lejn il-ħelsien minn Alla li jġib rebħa finali

fuq il-qawwiet tal-ħażen. It-tema tal-profezija terġa' tidher fil-kapitlu 22 tal-Apokalissi. Dwar dan il-ġeneru letterarju tal-Apokalissi kien diġa' tkellem minnu l-biblista Ġermaniż Friedrich Lucke fl-1832. L-awtur juża ħafna l-Antik Testment biex juri l-awtorita' tal-messaġġ tiegħu li huwa ġej minn Alla. Dijonisju ta' Lixandra (influwenza t-tradizzjoni ortodossa) u Ewsebju ta' Ċesarija jitkellmu minn Ġwanni ieħor bħala l-awtur tal-Apokalissi, billi f'Efesu kien hemm żewġ persuni bl-isem ta' Ġwanni midfuna hemm.

Temi prinċipali f'din il-kitba huma mela l-affarijiet tat-tmiem id-dinja. Skont Vanhoye fil-ktieb hemm l-influwenza tal-ktieb ta' Eżekjel, waqt li Farrer u Sweet jitkellmu mill-ktieb Danjel li għandu l-influwenzi tiegħu fil-ktieb per eżempju 'meta tauta... ha dei genesthai meta tauta' f'Apokalissi 4:1 u 'ha dei genesthai ep' eschaton ton hemeron; ti dei genesthai meta tauta' li nsibu f'Danjel 2:28-29: "Iżda hemm Alla fis-sema li jikxef il-misteri, u li għarraf lis-sultan Nabukodonosor x'sejjer jiġri fl-aħħar jiem. Il-ħolma tiegħek u d-dehriet ta' moħħok li kellek fuq friexek huma dawn: Int, sultan, il-ħsibijiet tiegħek fuq friexek ġewk dwar x'għandu jiġri 'l quddiem, u dak li jikxef il-misteri għarrfek x'se jiġri."

Ovvjament il-ġeneru apokalittiku tal-Apokalissi jiġbor miegħu kif għidna l-ġeneru profetiku imma ukoll dak epistolari u għalhekk dawn huma t-tliet forom letterarji li proprjament jagħmlu l-ktieb tal-Apokalissi. Fih ukoll 17-il innu ('acclamatio') mhux iktar lill-imperatur 'qaddis' – 'sacratissimi' tad-dinja (Salva Roma, Salva Patria, Salvus est Germanicus, 'safe is Rome, safe is the country, because Germanicus is safe'), imma lill-Ħaruf. Insibu l-innu lil Kristu fil-bidu (1:4-7); l-innu tal-erba' kreaturi (4:8); l-innu tal-24 xiħ (4:11 u 11:17-18); l-innu tal-erba' kreaturi u tal-24 xiħ (5:9-10); l-innu tal-anġli (5:12-13 u 7:12); l-innu tal-qtajja' tal-qaddisin (7:10 u 19:1-3); l-innu qawwi fis-sema (11:5; 12:10-12; 19:5) u l-innu tas-seba' (jissejjaħ ukoll settenarju) anġli (15:3-8). Rigward dan Brunner jikteb: "In this final word which the creature may say about God, the creature exists only for God, without design, without purpose, undividedly, fulfilling its own essence by the fact that it is no longer, and needs no longer to be, anything but the perfect mirror of God's glory. Thus the hymn of praise is an end-time sign, indicating that God will one day be all in all"

Semmejna li fil-ġeneru li nsibu fil-ktieb tal-Apokalissi, jidħol ħafna s-simboliżmu qawwi ('symbollein' – tqabbel; 'sym' u 'ballo' – tpoġġi ma' xulxin) antropoloġiku, kożmiku, kromatiku dwar il-kuluri, terjomorfiku dwar l-annimali ('zoa', tinsab 20 darba) u dak aritmetiku li hu frekwenti ħafna, dan ta' l-aħħar jissejjaħ ukoll 'numeroloġija' b'rabta mat-teoloġija . Fil-fatt insibu eżattament 172 simbolu fl-Apokalissi.

Fl-Apokalissi ta' San Ġwann naraw l-idea ċentrali ta' Kristu l-Pantokrator li jmexxi lid-dinja u liż-żmien. Insibu li fis-sena 260 Victorinus ta' Pettau kien diġa' għamel kummentarju fuq l-Apokalissi. San Ġirolmu dwar l-Apokalissi jikteb: 'Apocalypsis Ioannis tot habet misteria (sacramenta) quot verba': jiġifieri 'li għandu ħafna misteri daqs il-kliem tiegħu': 'ogni parola comunica un mistero'. Jitkellem mill-prinċipju ta' interpretazzjoni bibblika: 'scriptura su ipsius interpres', 'l-Iskrittura tiġi nterpretata biha nnfisha'. U jkompli jżid jgħid: "Parum dixi pro merito voluminis; laus omni inferior est" (too little I said for the merit of this book; all praise is inferior). Insibu ukoll il-kummentarju antik tal-Apokalissi ta' Theodulf isqof ta' Orleans 'Expositio in Apocalypsin Iohannis' li sar fis-sena 810 fl-iscriptorium tal-monasteru ta' Micy (San Mesmin) qrib Orleans fi

Franza. Biblisti esponenti tal-Apokalissi huma Lancellotti, Allo, Bocher, Fabris, Zumstein, Lenski, Mueller, Schmid, Becker, u Vanni.

Il-grieg li bih inkiteb juri li l-awtur kien ġej minn ambjent semitiku, ebrajk u dak aramajku, bħalma kien San Ġwann l-evanġelista u għalhekk tal-iskola ġovanneja (B.K. Barrett, R. Brown, A. Culpepper, G. Strecker; 'ċirku ġovannew' – O. Cullmann u 'Giovannismo' – P. Benoit) b'diversi simolanzi lessikali mar-raba' evanġelju. Fl-Apokalissi, l-awtur jgħid 4 darbiet li jismu Ġwanni, iżda qatt ma jsemmi 'lid-dixxiplu l-maħbub' li nsibu fir-raba' evanġelju. Skont Irinew jgħid li nkiteb madwar is-sena 95 A.D.: "l'Apocalisse e' stato scritto nei nostri giorni verso la fine del regno di Domiziano". Fil-fatt l-Apokalissi juri żmien ta' persekuzzjoni ħarxa u għalhekk proprju ġie miktub sabiex ifarraġ u jqawwi l-komunitajiet fit-tiġrib tagħhom u għalhekk fl-aħħar snin ta' Domizjanu (2:13, 'id-demm tal-martri'): "Jiena naf fejn int qiegħed; qiegħed fejn hemm it-tron tax-Xitan. Imma għadek iżżomm sħiħ ma' ismi u ma ċħadtx il-fidi tiegħek fija, anqas f'dawk il-jiem li fihom Antipa, ix-xhud fidil tiegħi, qatluh hemm fostkom, fejn joqgħod ix-Xitan."

Dwar l-istil, Boismard jgħidilna li l-ktieb fih simboliżmu qawwi. Skont Newport: "the greek of Revelation is under significant semitic influence, and this influence is far more than surface deep... the author of Revelation sometimes had a Hebrew or Aramaic word in mind as he wrote a Greek one". Skont Torrey it-test huwa traduzzjoni mill-aramajk, waqt li Schott isostni traduzzjoni mill-ebrajk. Lancellotti jitkellem minn strutturi grammatikali ebrajċi f'kuntesti griegi; waqt li Vanni jara: 'un certo sfondo ebraico-aramaico'. Skont Charles l-awtur jaħseb bl-ebrajk u jikteb bil-grieg. Charles hawnhekk jikteb: "La sua lingua e' diversa dal greco degli apocrifi e degli pseudoepigrafi, come anche da quello dei papiri. Nessuno documento letterario del mondo greco offre una cosi' grande abbondanza di solecismi (le sgrammaticature – ma jobdix il-grammatika). Si ha quasi l'impressione che l'autore dell'Apocalisse abbia voluto lanciare una sfida alle elementari regole della grammatica e della sintassi".

L-awtur juri li jaf it-Testment il-Ġdid, jidher li hu bniedem intellettwali u jaf il-lingwa griega fejn naraw vokabularju vast u

personalità grammatikali qawwija. Għalhekk l-Apokalissi huwa tassew oriġinali kemm fuq livell ta' personalità u kemm fl-espressjoni tiegħu. L-istil ta' l-awtur huwa eleganti u b'ordni ta' skemi li jobdu l-liġijiet tal-analisi rettorika biblika speċjalment bi strutturi kjastiċi (AB/B'A'), konċentriċi (with a centre) u kjastiċi fl-istess ħin (ABCD/x/D'C'B'A') u paralleli (AB/A'B'). Fil-fatt in-numru sebgħa (u fl-Apokalissi għandna ħafna settenarji) biċ-ċentru tiegħu n-numru erbgħa joħloq ħafna opportunitajiet għall-istrutturi kjastiċi. Lund u Farrer spjegaw li l-ktieb tal-Apokalissi huwa eleganti u kjastiku.

Xi protestanti bħal Harnack, Lohmeyer, Reuss, Deweet, u Loisy jaraw awtur ieħor għal dan il-ktieb. Skont oħrajn bħal De Wette u Reus jaraw li l-Apokalissi huwa ta' Ġwanni l-Appostlu però dan mhux l-awtur tal-evanġelju. Il-ktieb aktarx inkiteb ġewwa Efesu (wara l-eżilju ta' Patmos) lejn is-sena 95 W.K fejn juri li l-insara kienu għaddejjin minn persekuzzjoni ħarxa fi żmien l-Imperatur Domizjanu (81-96 A.D.), li sejjaħ lilu nnifsu 'dominus et deus'. Polikrate isqof ta' Efesu fis-sena 190 A.D., fl-okkażjoni tal-kontroversja dwar id-data tal-Għid, jikteb lill-Papa Vittorju u jitkellem dwar il-qabar ta' Ġwanni f'Efesu (illum Selcuk fit-Turkija). Fil-fatt fuq l-għolja Ayasoluk-Efesu (minn 'agios Theologus', 'il-qaddis teologu') hemm il-qabar ta' Ġwanni u dan huwa kkonfermat mill-istitut arkeoloġiku tal-Awstrija. Fil-ktieb, l-Imperu Ruman huwa meqjus bħala 'Babilonja fis-sakra' (ara 1 Pietru 5:13). Għalhekk bil-karattru apokalittiku tiegħu l-Apokalissi juri lil Kristu bħala l-imħallef rebbieħ u għalhekk ta' kuraġġ għall-komunità nisranija fit-tbatija tal-persekuzzjoni.

F'dan il-kuntest rajna mela l-awtur jilbes l-libsa tal-profeta (aktar milli 'appostlu' mibgħut) bħala l-bniedem ta' Alla li jrid juri l-messaġġ divin. Dwar dan W.G. Kummel jikteb: "The

Apocalypse is a book of its time written out of its time and for its time, not for the distant generations of the future or even the end time. It is an occasional writing, as much as are the epistles of the New Testament and which, therefore, as a matter of principle should be understood in relation to the history of its time".

Manuskritt mill-iktar antik tal-Apokalissi li fih is-sezzjoni 1:13-2:1 huwa l-papiru 98 tas-snin 200-250 W.K. Il-papiru 47 li fih 9:10-17:2 huwa tat-tielet seklu, u hemm l-manuskritt 0308 li fih 11:15-18. Manuskritt antik ieħor tal-ktieb li huwa tas-snin 250-350 A.D. huwa l-papiru 115 li fih il-kapitli 2 sa 15. Is-Sinodu ta' Lawdiċeja tas-sena 363 A.D. fi preżenza ta' tletin isqof, fil-kanoni sittin ma jinkludihx fil-lista tal-kononi tal-bibbja. It-traduzzjoni kopta tal-Kanoni Apostoliċi tas-sena 380 jinkludih wara l-ittra ta' Ġuda. Manuskritt antik li fih l-Apokalissi huwa l-Kodiċi Climaci Rescriptus (P. Beatty III) u hemm ukoll il-manuskritti 0169 (li fih 3:19-4:3), u 0207. Il-Papyrus 18 (jew 2786/3477) tat-3 seklu W.K., fih l-aħħar parti tal-Eżodu fuq naħa u l-bidu tal-Apokalissi (1:1-7) fin-naħa l-oħra, pero' hemm id differenti. Insibu fid-9 seklu fi Spanja l-kummentarju tal-Beatus ta' Liebana u fl-Ingilterra fil-Northumbria għandna lil Beda fit-8 seklu bil-kummentarju tiegħu dwar l-Apokalissi. Manuskritti oħra ta' importanza huma dawk tas-seklu tlettax magħrufin bħala: Morgan-Bodleian-Paris group; Metz-Lambeth group; Westminster group (Douce Apocalypse u Getty Apocalypse); Eton-Lambeth group u t-'Trinity Apocalypse'. Fil-kritika testwali għandha 9 testi varjanti.

Fuq kollox il-viżjonijiet li nsibu fl-Apokalissi ispiraw lil tant artisti matul is-sekli, fost l-iktar famużi huma l-ħmistax-il biċċa opra tal-arti ta' Albrecht Durer li għamel bejn il-1496 u 1498. 10 fil-mija tat-test tal-ktieb jinqara fil-liturġija tal-Knisja Kattolika, tal-Ħdud, fis-Solennita' ta' Kristu Sultan, Qaddisin kollha u fis-Solennita' ta' Santa Marija.

Bibliografija

Arcari, L., *Visioni del figlio dell'uomo nel Libro delle Parabole e nell'Apocalisse*, Antico e Nuovo Testamento 19, Brescia 2012.

Backhaus, K., "Inspiration and Truth in the Book of Revelation. An exegetical comment on the Pontifical Biblical Commission's document "Ispirazione e verità della Sacra Scrittura" (2014)", in *The Biblical Annals* 8 (2018) 71-91.

Barr, D.L., *Reading the book of Revelation: a resource for students*, SBL 44, Atlanta (GA) 2003.

Biguzzi, G., *Apocalisse. Nuova versione, introduzione e commento*, I libri biblici, Nuovo Testamento 20, Milano 2005.

Boring, M.E., *Revelation*, Interpretation, Louisville 2011.

Bosetti E. – Colacrai A., *Apokalypsis. Percorsi nell'Apocalisse di Giovanni*, Assisi 2005.

Breu, C., "Female Seed as a metaphor: Queer Kinship in Revelation 12, Ancient Medical and Literary Texts and the Septuagint", in *Journal for the Study of the New Testament* (2022) 1-28.

Camerling, Y.F. et als., "A Hermeneutical study on the symbolic meaning of the number 144,000 in Revelation 7:1-7", in *Jurnal Jaffray* 19 (2021) 86-111.

Carvalho, J.C., "The Nations between the Angel and the Beast in the Book of Revelation", in *Didaskalia* 47 (2017) 43-62.

Cotro, H.A., "Could the author of Revelation step forward, please?", in *DavarLogos* 14 (2015) 71-89.

Cotro, H.A., "A tale of two cities: Rome and Babylon in Revelation", in *DavarLogos* 21 (2022) 37-68.

Dalrymple, R., *Revelation and the two witnesses: The implications for understanding John's depiction of the people of God and his hortatory intent*, Eugene (OR) 2011.

Davies, J., "Reading the Apocalypse with Christopher Nolan: Story and Narrative, Time and Space", in *Journal for Interdisciplinary Biblical Studies* 4 (2022) 42-56.

Doglio, C., *Apocalisse di Giovanni*, Padova 2005.

Fanning, B.M., *Revelation*, Zondervan Exegetical Commentary on the New Testament, Grand Rapids (MI) 2020.

Gonzalez, E., "The 'Destroyers of the Earth' in Revelation 11:8 – Who are they?", in *Davar Logos* 14 (2015) 91-107.

Gorman, M.J., *Reading Revelation responsably: Uncivil worship and witness: Following the Lamb into the New Creation*, Eugene (OR) 2011.

Graves, D., *The Seven Messages of Revelation and Vassal Treaties. Literary Genre, Structure and Function,* Piscataway (NJ) 2009.

Guthrie, D., *The Relevance of John's Apocalypse*, Grand Rapids (MI) 2012.

Jordaan, G.J.C., "Cosmology in the Book of Revelation", in *die Skruflig/Luce Verbi* 47 (2013) 1-8.

Koester, C.R., *Revelation: A New Translation with Introduction and Commentary*, New Haven 2014.

Manunza, C., *L'Apocalisse come 'actio liturgica' cristiana. Studio esegetico*. AnBib 199, Roma 2012.

Miller, R.B., "Dragon myths and biblical theology", in *Theological Studies* 80 (2019) 37-56.

Newall, M., "The Roman Arena overturned: Revelation 14:9-11 as God's wrath in history", in *The Expository Times* (2022) 1-11.

O'Hear, N. – O'Hear, A., *Picturing the Apocalypse: The Book of Revelation in the Arts over Two Millenia*, Oxford 2015.

Oladosu, O.T., - Alu, C.O., "The use of Old Testament in the Book of Revelation", in *American Journal of Biblical Theology* 17 (2016) 1-10.

Oniszczuk, J., "Composizione e messaggio della lettera alla Chiesa di Efeso (Ap 2:1-7)", in *Gregorianum* 98 (2017) 463-480.

Palmer, J.T., *The Apocalypse in the Early Middle Ages*, New York 2014.

Paul, I., *Revelation*, Tyndale New Testament Commentary, London 2018.

Peerbolte, B.J.L., "The Book of Revelation: Plagues as part of the Eschatological Human Condition", in *Journal for the Study of the New Testament* 44 (2021) 75-92.

Piazzolla, F., "La gune' dell'Ap: funzione materna e sponsale della chiesa", in *Liber Annus* 65 (2015) 351-378.

Pruszinski, G.R., "The Cognitive Phenomenology of Doors in the Book of Revelation: A Spatial analysis", in *Religions* 10 (2019) 1-14.

Punt, J., "An Apocalyptic Womb? The Great Harlot of Revelation 17-18", in *The African Journal of Gender and Religion* 26 (2020) 41-62.

Razafiarivony, D., "Is the Woman of Revelation 17 the same of Revelation 12?", in *The American Journal of Biblical Theology* 17 (2016) 1-10.

Rosell, S., "John's Apocalypse: Dynamic word-images for a new world", in *Theological Studies* 67 (2011) 1-5.

Rozek, K.B., "The Eschatological enemies of the Church: A biblical exposition of Revelation 9:1-11 and an examination of interpretations of the locusts from the abyss", in *Diligence: Journal of the Liberty University Online Religion Capstone in Research and Scholarship* 5 (2020) 1-22.

Ruiz-Ortiz, F.J., " "Battle is over, raise we the cry of

victory". Study of Revelation 19:11-21", in *Isidorianum* 29 (2020) 37-60.

Simoens, Y., *Homme et Femme, de la Genese a' l'Apocalypse. Textes – Interpretations*, Paris 2014.

Sippert, S., "Introduction to the Book of Revelation", in *Journal of Theology* 54 (2014).

Streett, M.L., *Here come the Judge: Violent pacifism in the Book of Revelation*, London 2012.

Tipvarakankoon, W., *The Theme of deception in the Book of Revelation: Bringing early christian and contemporary Thai Culture into Dialogue*, Claremont 2017.

Tzamalikos, P., *An Ancient Commentary on the Book of Revelation: A Critical Edition of the Scholia in Apocalypsin*, Cambridge 2013.

Vanni,U., *Apocalisse, libro della Rivelazione. Esegesi biblico-teoligica e implicazioni pastorali,* Bologna 2009.

Vanni, U., *Dal Quarto Vangelo all'Apocalisse. Una comunita' cresce nella fede*, Orizzonti biblici, Assisi 2011.

Van Rensburg, H.J., "All the Apocalypse a stage: The ritual function of apocalyptic literature", in *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 75 (2019) 1-8.

Van Rensburg, H.J., "The revelations of Revelation: The book that fits, even when it does not", in *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 77 (2021) 1-12.

Warren, M.J.C., "The cup of God's wrath: Libation and early christian meal practice in Revelation", in *Religions* 9 (2018) 1-13.

Zamfir, I., "Jerusalem in motion. Images of Jersualem in the Bible and beyond", in *RES* 13 (2021) 160-174.

Zampa, G., *Il libro dell'Apocalisse nei testi della Liturgia Eucaristica della Chiesa Italina contemporanea*, Roma 2018.